

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

GI_V_FIL_0_17383

**261ο
ΟΜΑΔΑ Α****ΘΕΜΑ Α1****1α.**

Να επιλέξετε και να γράψετε την ορθή απάντηση για καθεμιά από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

(μονάδες 10)**I. Οι ρατσιστικές και εθνικιστικές αντιλήψεις:**

- α.είναι εγγενείς στα σύγχρονα δημοκρατικά πολιτεύματα δυτικού τύπου
- β.συνιστούν χαρακτηριστικές εκφάνσεις της φασιστικής ιδεολογίας
- γ.επιδιώκουν τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας.

Σωστή απάντηση: β.

II.Η ωφελμιστική ηθική δίνει έμφαση:

- α.στη μέγιστη δυνατή ωφέλεια
- β.σε καθολικές αρχές που ισχύουν χωρίς προϋποθέσεις
- γ.στον ενάρτετο χαρακτήρα του δρώντος υποκειμένου

Σωστή απάντηση: α.

III.Στα σύγχρονα δημοκρατικά πολιτεύματα κυρίαρχη θέση έχει:

- α.το σύνταγμα ως έκφραση συμφωνίας μεταξύ πολιτών και κυβέρνησης
- β. η επιβολή της γενικής βούλησης σε αντιδραστικές μειοψηφίες
- γ.το συμφέρον μικρών αλλά οικονομικά ισχυρών παραγόντων

Σωστή απάντηση: α.

IV.Κατά τους σκεπτικιστές φιλοσόφους η βέβαιη γνώση:

- α.προέρχεται κυρίως από τον ορθό λόγο
- β.είναι μάλλον ανέφικτη
- γ.προέρχεται κυρίως ή αποκλειστικά από τις αισθήσεις

Σωστή απάντηση: β.

Ν.Στον συλλογισμό «όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί, ο Σωκράτης είναι άνθρωπος, άρα ο Σωκράτης είναι θνητός» ο «μειζων όρος» είναι:

- α.ο Σωκράτης
- β.οι άνθρωποι
- γ.η λέξη θνητός

Σωστή απάντηση: γ.

1β.Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: καθολικές έννοιες, ντετερμινισμός (αιτιοκρατία), φυσικαλισμός (θεωρία ταυτότητας).

(μονάδες 15)

Καθολικές έννοιες = ο Αριστοτέλης τις ονομάζει «καθόλου». Οι καθολικές έννοιες δεν είναι πράγματα ξεχωριστά από τα φυσικά αντικείμενα, αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω νοητικής αφαίρεσης. Είναι οι λέξεις που περιλαμβάνουν τα κοινά και σταθερά χαρακτηριστικά όλων των ομοειδών έμβιων ή άβιων όντων, παραλείποντας τα διαφορετικά και συγκεκριμένα. Σχηματίζουμε δηλ. στο νου μας την καθολική έννοια της λευκότητας για παράδειγμα, όταν από διάφορα λευκά αντικείμενα αφαιρέσουμε όλες τις άλλες ιδιότητες και κρατήσουμε μόνο την ιδιότητα του λευκού.

Ντετερμινισμός (αιτιοκρατία) = θεωρία η οποία υποστηρίζει ότι δυνάμεις που βρίσκονται μέσα στον άνθρωπο, βιολογικές ή ψυχολογικές, και εξωτερικές δυνάμεις, όπως κοινωνικές, λειτουργούν ως αίτια, καθορίζουν και κατευθύνουν τις πράξεις μας. Συγκεκριμένες αιτίες ή παράγοντες, που δεν γνωρίζουμε και δεν μπορούμε να αλλάξουμε, κατά τρόπο αιτιοκρατικό μάς οδηγούν σε συγκεκριμένες πράξεις και αποτελέσματα. Άρα, ο άνθρωπος δεν είναι ποτέ αληθινά ελεύθερος, αλλά και υπεύθυνος για τις πράξεις του, διότι ετεροκατευθύνεται.

Φυσικαλισμός (θεωρία ταυτότητας) = αποτελεί την πιο ακραία μορφή υλιστικής θεωρίας. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, κάθε νοητικό συμβάν ταυτίζεται απόλυτα με ένα φυσικό συμβάν, το οποίο οι φυσικές επιστήμες το εντοπίζουν στον εγκέφαλό μας. Ο εγκέφαλος είναι μια μηχανή που αποτελείται από νευρώνες. Κάθε ερέθισμα του εσωτερικού ή εξωτερικού κόσμου ερεθίζει τους αντίστοιχους νευρώνες και παράγει τα συναισθήματα, τα αισθήματα και τις σκέψεις.

ΘΕΜΑ Α2

2α. Ο ηθικός σχετικισμός υποστηρίζει ότι δεν μπορούν να υπάρξουν αξίες και αρχές που να ισχύουν καθολικά, ανεξάρτητα από την εποχή και τον τόπο εφαρμογής τους. Να αντικρούσετε αυτήν την άποψη με τρόπο πειστικό.

(μονάδες 12)

Σύμφωνα με τον ηθικό σχετικισμό, δεν μπορούν να υπάρξουν αξίες και αρχές που να ισχύουν καθολικά, ανεξάρτητα από την εποχή και τον τόπο εφαρμογής τους. Οι βασικές δηλ. ηθικές πεποιθήσεις διαφέρουν ανά τους αιώνες και ανάλογα με την κοινωνία ή την πολιτισμική και θρησκευτική κοινότητα στην οποία ανήκει κανείς. Την παραπάνω θέση, όμως, μπορούμε να την αντικρούσουμε αν σκεφτούμε ότι οι ηθικές αντιλήψεις ανά εποχή δεν αποκλίνουν τόσο ριζικά όσο φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Ακόμα δηλαδή και σε περιπτώσεις που νομίζουμε ότι δεν μπορούμε να βρούμε καμία κοινή σύλληψη, για παράδειγμα του αγαθού και του ηθικά ορθού, θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι και οι αντιτιθέμενες πεποιθήσεις υπόκεινται σε ανάλογες αρχές που αποσκοπούν στην ωφέλεια του συνόλου, ενώ παντού γίνονται σεβαστά ορισμένα αιτήματα εντιμότητας ή δικαιοσύνης, παρά τις επιμέρους διαφορές. Μπορεί, λοιπόν, στις διάφορες εποχές και κοινωνίες να παρατηρούμε μια μεγάλη ποικιλία ηθικών θεωρήσεων, ωστόσο σε όλες αυτές υπάρχει ένα βαθύτερο, κοινό αξιακό υπόβαθρο. Επιπροσθέτως, η ηθική ενδιαφέρεται όχι μόνο για το τι συμβαίνει τώρα αλλά και τι θα έπρεπε ή θα μπορούσε να συμβεί στο μέλλον. Έτσι, άτομα ορθολογικά σκεπτόμενα και με επαρκή πληροφόρηση είναι πιθανόν να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της υιοθέτησης μιας ηθικής στάσης ζωής, που θα ρυθμίζει όλες τις κοινωνίες. Καλό είναι να λάβουμε υπόψιν μας ότι σήμερα παρατηρείται μια προσπάθεια σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από όλους τους πολιτισμούς του πλανήτη μας. Τέλος, ο ηθικός σχετικισμός έρχεται σε αντίθεση με την έννοια της καθολικότητας, επομένως οι υποστηρικτές του δεν μπορούν να εκφράζουν τη θεωρία τους με απόλυτο και καθολικό τρόπο, γιατί, σύμφωνα με την άποψή τους, η θεωρία τους μπορεί να γίνει αποδεκτή από μερικούς μόνο και όχι από όλους τους ανθρώπους.

2β. Πολλοί ισχυρίστηκαν ότι, για παράδειγμα, το μαύρο τετράγωνο του Μάλεβιτς ή η πορσελάνινη λεκάνη ενός ουρητηρίου του Ντυσάν ή μια φωτογραφία της Μαίριλιν Μονρόε του Γουόρχολ δεν αποτελούν τέχνη. Να υπερασπιστείτε με επιχειρήματα τις καλλιτεχνικές δημιουργίες αυτού του είδους.

(μονάδες 13)

Στα σύγχρονα είδη τέχνης παρατηρούμε ότι η καλλιτεχνική δημιουργία επιλέγει συχνά ως βασικό της θέμα όχι πια τον φυσικό, τον υπερβατικό ή τον εσωτερικό κόσμο, αλλά τον ίδιο της τον εαυτό. Είναι αυτό που αποκαλείται ως “αυτοαναφορικότητα” των έργων τέχνης της εποχής μας. Πρόκειται για έργα τέχνης όπως το μαύρο τετράγωνο του Μάλεβιτς, η πορσελάνινη λεκάνη ενός ουρητηρίου του Ντυσάν ή μια φωτογραφία της Μαίριλιν Μονρόε του Γουόρχολ. Τα συγκεκριμένα έργα παρέχουν αισθητική απόλαυση με το να μας κάνουν να αναρωτηθούμε πάνω στον τρόπο με τον οποίο διαλύουν τις παλαιότερες μορφές τέχνης και προσπαθούν να συνθέσουν νέες, πάνω στους περίεργους συνδυασμούς των υλικών που χρησιμοποιούν, αλλά και πάνω στη δυνατότητα να αξιοποιήσουν κοινές, καθημερινές καταστάσεις και αντικείμενα που ποτέ μέχρι τότε δε θεωρούνταν φορείς αισθητικής αξίας. Πάνω στην πρωτοτυπία τους και στο

κέντρισμα της σκέψης που προκαλούν έγκειται και η αισθητική αξία των συγκεκριμένων έργων.

Επιμέλεια: Κατερίνα Μητσοπούλου